

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL

—VENTA: 30 exemplars, 1 pesseta; Un número, 5 cèntims.—Sortí el dimarts i els dijous amb tota regularitat.—SUSCRIPCIÓ: Espanya, 1 pesseta trimestral, Estranger, 2.—

LOS MALS ESPERITS

Un mano de Sant Martí
los treva ab un nas molt fi.

Una colla d' animals
s' hi curavan tots los mals.

Ab santeristos y oracions
los treu de tots los recons.

Y s' pensava ben aviat
fershi tot un potentat.

CALDAS

Era l'1 mes de Juliol de 1873.

Mort à Alps no qui fou tector de las salvatges faccions catalanes, lo valent Gabrinyet, traidorant a la República casi tot, per no dir tots, los militars d'alta graduació, poch energic aquell govern republicà per fer política resolta y francament republicana, l'asquerós carlisme semblava que ja no podia trobar qui l'afectures a Catalunya.

Reys absoluts a la montanya, cayguda ja Igualada, amenassats lo Vallès y l'Panadès, y tancadas las tropas regulars en inútils guarnicions, no per lo indisciplina del soldat, com se volia fer creure, sino per la traïció del jefe, los salvatges de la lengua catalana, coneguts ab lo nom de carlins, projectaren anar exterminant en detall los voluntaris de la Llibertat, zens en primer lloch dels generals traydors del exercit liberal y en segon de la poca energia dels governants de Madrid.

Y atacaren a Caldas de Montbuy, ahont hi havia l' gros dels «Guías de la Diputació», gent que sabian no havia de tindre jamay contemplanacions ab los enemichs de la Llibertat.

Los defensors de Caldas, ayudats y animats per tota aquella liberal població, sostingueren per espay d' unas dotze horas lo furios atach de deu contra un sense perdre un pam de terreno.

Mes las municions faltavan, lo cansanci era horrosos, y la resistencia se feya cada moment més pesada.

Los carlins estavan segurs, sabians del cert, que cap general del govern acudiria ni donaria ordre d'anar a auxiliar a Caldas. Aixís morí Gabrinyet, aixís caygué Igualada y tantas altres poblacions liberals, y aixís tenia de caure també Caldas y «la Guías de la Diputació», perque eran un obstacle als projectes de restauració borbónica per ser forsas genuïnament liberals, si ideas se poden concedir als cosos armats.

Mes sens necessitat de las ordres del capít general de Catalunya, que ben tranquil esperava a Barcelona que «la carlins» s'apoderessin de Caldas, sens necessitat d'aquelles ordres, nos homes de Santa Perpetua, quaranta set de Senmanar, luego un batalló de milicianos de Sabadell coincidint ab la columna del Vallès, que acudia sens ordre y nos no obeïent las ordres del capít general de Catalunya, y més tart totas las formas del pisanatje armat del Vallès, tirá «la plans dels carlins y dels traydors liberals per terra y salvá la hermosa, liberal y esforada vila de Caldas de Montbuy de la deshora de que aquell dia la trepessian las sanguinarijs hosts de Savalls, Miret, Tristany y demás feras del absolutisme.

Lo 30 de Juliol de 1873 foren zensuts per primera vegada «la carlins» després de la mort d'en Gabrinyet, devant de Caldas.

Lo Govern recompensa aquella acció desentratant al jefe de columna que sens lo permis de son representant a Barcelona s'havia permès anar a salvar una població liberal, y en cambi després de la restauració alfoncina fou donat lo grau de brigadier a Miret, lo cabecilla que dirigí «la carlins» contra Caldas. Mes tal degueren pesar aquestos aconteixements en l'animo del militar vencedor dels carlins devant de Caldas, que d'aquella feta se feu francament republicà y més tart ha sigut un dels més fermes y constants conspiradors contra la monarquia borbónica. En fi, lo vencedor dels carlins es l'emigret D. Serafi Asensio Vega, jefe de la sublevació republicana de Badajoz en Agost del 83.

Actualment, los dias 29, 30 y 31 del corrent celebra la vila de Caldas lo XIV aniversari de sa victoria contra «la carlins», invitant als que en aquella memorable acció prengueren part.

Acudirem a dit acte, y d'ell donarem coneixement a nostres llegidors en lo próxim número.

Entretant cridem: ¡Visca la Llibertat! ¡Visca Caldas! ¡Morin totas las tiranias!

25 JULIOL DE 1885

Fa cinquanta dos anys.

Encesa la guerra civil a Espanya pels partidaris del absolutisme, tenian aquestos son millor y més segur refugi en unas cosas anomenadas santas, que eran los centres de conspiració

y resistencia dels amichs de la ignorancia y del embrutiment del poble. Los convents de frares, vergonyosament abundants en tota la nació, eran pels hont ciutadans amichs de la Llibertat y del Progrés assenyalats com focos pestilents d'imundicia carlista, que igual servian pera depositis d'armas y municions per la facció com de quartels pera reclutar gent armada pels exercits del anomenat Carlos V com també pera organitzar predicas de propaganda contra «la negre» liberals, als qui pretendian exterminar nos a la quinta generació.

Mes la Favor de Llibertat, regada ab la sanch de tanta mártirs durant lo vilipendijs regnat del més cobart y miserabile dels reys, Fernando VII, en las tenebrosas reacciones dels anys del 1814 al 30 y del 1823 al 33, tenia de donar sos fruits, y en 1835, després de dos anys de guerra civil provocada y sostinguda principalment per la gent de convents y de iglesias, provoca un esclatament d'indignació general en lo país, y «la frares» trobaren lo que s'interetian: esser tractats pels liberals com mortals enemichs de la Llibertat.

No recordem las escenas de la crema dels convents. Si baix lo punt de vista humanitari desconsola sempre tal expectació, baix lo punt de vista social y polítich fou un gran avens de la época. Malalta la societat del cancer fraresch, fou aquell popular moviment lo operació que arrencia l'mal de son siti salvant al pacientissim poble espanyol quan ja casi s'veya ofegat per l'absolutisme.

La desamortissació decretada luego pel gran Mendizábal fou lo cauteri de las feridas obertes per la crema dels convents que determina la convalescencia del poble espanyol, convalescencia que no acabá fins l'any 1840 per l'abrá de Vergara.

Si «la carlins» no pogueren llavors apoderarse d'Espanya, fou degut en primer lloch a la supressió dels convents y a la desamortissació dels bens del clero, que eran la font inagotable de riquesas ab que encenian y sostenian la guerra civil.

Innegables los antecedents y «la fets» que acabem d'apuntar, toca a tots los liberals celebrar la feta del 25 de Juliol de 1835 a Barcelona, com una de las més gloriosas en lo camí del benestar dels pobles, y disposarse a continuar la gloria de nostres pares sempre que l'rogament absolutisme valga fer de nostra patria l'siti preferent de sas asquerosas concupiscencias.

ESTADÍSTICA OFICIAL

Pel Govern civil d'aquesta provincia se 'ns ha remés un exemplar d'un *Estado general de los periódicos que se publican en España*, format per la Direcció general de Seguritat del ministeri de la Gobernación.

Anem a extreure alguns dels datos que allí s'consignan, y després farem los oportuns comentaris.

De periódichs polítics resultan en tota Espanya, segons la citada estadística, 211 de monárquichs, 143 de republicans, y 77 d'independents. Total, 431.

Lo primer grupo está clasificat en: 37 de carlistas, 50 de conservadors, 41 de liberals y 13 de reformistas. Lo segon se divideix en 25 de posibilistas, 74 democrátics progressistas, 31 liberals orgánichs, 2 federals pactistas y 5 socialistas. Lo grupo dels independents no té cap classificació.

A tota la provincia de Barcelona corresponden també, segons dita la Direcció de Seguritat, 110 periódichs.

Anem ara a jutjar per lo que sabem de casa, es a dir, de Barcelona, y jutjarem de tal estadística.

Actualment, en nostra ciutat ten sols, se publican 145 periódichs, que no té més que passar per nostra Redacció e Imprenta qui vulga saber tots los noms y circumstancias.

Vegin, donchs, qué es la estadística oficial que en tota la provincia ne posa 35 menos dels que ja s'publican a la capital. Segons nostres notícias y nostres datos, molt més exactes que los del ministeri de la Gobernación en aquest punt, en la provincia de Barcelona se publican més de 200 periódichs. De modo que la Direcció de Seguritat no s'ha equivocac més que de la meytat, mica més mica menos. ¡Si esta

aquesta Direcció tan segura de la seguritat de Espanya com dels periódichs de la provincia de Barcelona, ja 's dich jo que estem ben segurs los espanyols! Y pensar que haurá costat tanta quartas a la nació espanyola aquesta flama estadística!

Pero qué més volen: De periódichs federals pactistas a Espanya, en tota Espanya, no n'ha trobat la Direcció de Seguritat més que dos, y tots dos en la provincia de Cáceres, que es com si diguessim en un recó de mon. Cap de las quatre provincias catalanes, ni Andalusia, ni Valencia, ni Madrid, tots punts dels quals nostres rebem camús de periódichs federals pactistas, segons lo govern ne publican ni un.

De la provincia de Barcelona no més, recordem en aquest moment «El Federalista», de nostra ciutat; «El Mensajero» de Vilanova; «El Nuevo Ideal», de Mataró; «La Montaña» y «La Tribuna», de Manresa; «El Federal», de Sabadell; y altres que en aquest moment no recordem. Los periódichs federals-pactistas suman en tota Espanya de 35 a 40. Y la estadística de la Seguritat me, la rebatis ja 2! En sustancia, una equivocació d'un 93 per cent. Si en desubrir conspiracions s'equivoca de aquest modo, ja m'poso a conspirador pera millor planye al pobres que no conspirin.

No perdém donchs més lo temps en tal estadística, suposant que tota estara a igual altura d'exactitud, y diguem a coro los espanyols:

— Estadística oficial: ¡Prenehentor al revés y aixís potser n'endevinarem alguna cosa.

LOS MALS ESPERITS

Teniam reunits gran número de datos pera publicar en aquest número respecte al célebre *Romanso* de Sant Martí y a son sistema de curar las enfermetats y de treure «la mals esperits», quan ha arribat a nostre poder la carta que transcribim a continuació:

«Comandancia de la Guardia Municipal de S. Martín de Provensals.—Particular.—24 de Julio de 1887.

—Sr. Director de La Tramontana.

«Muy Sr. mio y de toda mi consideración: Tengo el gusto de poner en su conocimiento que siguiendo las instrucciones de mi señor Alcalde, en el día de ayer, al parte al Juzgado acerca de los hechos denunciados en el periódico de su digna dirección, referentes al curandero conocido por «Los Romansos» llamado José Gumáida,

Debido significar a V. no haber sido posible a esta Jefatura desplegar mayor actividad en este asunto, toda vez que conceptue indispensable practicar la indagatoria conveniente para poder suministrar al Juzgado la demostración ó pruebas que han de corroborar la veracidad que entranan los hechos cuya inquisición está encomendada a precitada Autoridad Judicial.

«Aprovecho esta ocasión para ofrecirme de usted su atento S. S. Q. B. S. M.—Luis Leyro.»

Aquesta carta «ns relleva avuy de noves instances, puig havent pres ja «la tribunals» certes en l'assumpo, es de creure que s'emportarà son interress lo *Romanso* y que haurá ja deixat llorosament se *inductria*, en la que sembla que tant bé s'hi trobava.

Com ja teniam dubitada la primera de las llemnas que pensavam dedicar al assumpo mentre las autoritats no hi prenguessin cartas, la publicarem y deixarem per ara aquesta qüestió fins a saber que hauran resolt los tribunals de justicia sobre aixó del embaucament de treure «la mals esperits».

CARTAS DE FORA

Tarrazá 22 de Juliol de 1887.

Apreciat Director: Ja feu saber que acabem de tindre l'gust de que «ns hagi visitat lo pastor catalich; per més que ha viugat sense cabras (suposo jo, etc).

Al parlar per la carretera de Rubí ab magnífich cotxe y lluhidíssim acompanyament, se desota a cau falguera pera bemeche la capella y no se si algo més de tan catalich com hisenat senyor, després de quins cerimonia se 'n feu

Fransa, tal volta per son odi à Alemanis, ha comensat à donar la veu d'alerta contra 'ls alcohols alemanys d'industria, y à sa informació ha seguit un escamentament general, fins al punt de parlar-se ja d'una acció comú de totes las nacions contra 'ls alcohols d'Alemania.

Inglatera y Espanya son las que han seguit à la Fransa en pendres interès en aquesta qüestió, per més que per ara lo govern espanyol sembla que dormi ab tot y tractarse d'una qüestió de tanta transcendència.

Deixarín que 'ls espanyols perdin la salut pera no disgustar à Bismarck.

Fora lo més gran alemanyament oficial que hi hauria que veure.

A Sans estan que se las pelan pera fer un nou alcalde, y de cap manera poden tirar endavant lo carro de la autoritat.

Si en lloch de Sans la població 's digués Dimonis, es fácil que 'n surtissin més prompte del conflicte.

Enjagant los regidors al Dimoni.

Y no aguantantlos lo paper de Sans que fan ara.

Entre 'ls venedors dels Encant se mou gran divertiment y gresca perque una de sas colegas, coneguda per *La Coixa del Can-can*, à passà de sos cinquanta y pico d'anets ha fet anar en renou un parell de mossetons donantlos paraula de casament y fins deixantse tirar trona avall ab un d'ells, fins que cansada del tiberi à última hora 's ençega à dida.

Aplaudeixo la diplomacia de *La Coixa*.

Si los *ministra* en lloch de vendre als Encants, y ab los tractats de comers ho sapigués pelar com ab son casament, prou aniriam més be que avuy.

Y no beuriam tant d'alcohol de patata y de draps.

REGORT INOLVIDABLE

Alli al peu d' un roca de vora à Llobregat, mirant l'aygas espumosa que va llicant al mar, un japo pié d'arruges, potser de vuytanta anys, alegre m'explicava los fets del temps passat, y 'm feu memoria grata d'aquella locendia grana que 'l dia de Sant Isome el mon van tronollar.

Me deya:—En aquesta hora va començà à escampars una llum resplandent que va abarcar l'espay se veyan las montanyas, las conques, valls y plans, com si 'l sol del mitj dia tornés à enllumenar.

Lo fum de las fogueras que feya 'l poblet bras, los àmbits recorria d'aquí y de tota part, com las negras tempestas que espantan als mortals.

A dintre de las flames d'aquella foça de gegant, cridant com llops feréstechs ab un Cristo à la mà, cremavan los hipòcritas, los lladres de la pau.

A la claror inmensa, buscant amagatalls per bococs y maicassas, se veyan agitar aquells que de las flames fugiren poch abans, y en sent à la frontera ab lo puny clos y alt, al poble amonassaven malchintits la sanch, y deyan d'ira recelosa.

—[Prou nos la pagarà!]

Lo fum va dissiparse, passà la tempestat, van veures las estrelles, la llum son mirall va tornar recelosa, y en mitj la claretat opaca dels planetes, se veyan sols bascula de negra sanch vessada dels despoys malvats y munta de carbó y cenдра que 'l vent se 'n va emportar.

D' avuy n' han passat dies, molts mesos y molts anys. Be n' ha vist de tempestas, men com aquella, cap. Y plou y m' escabelló al veure que han tornat aquells que de sa patria lo poble va escampar.

y veig que allí abont las flames van destruhit 'ls castells que gran mostra deshonora, parera d' hi han estat com: fortes fortalosas, y mura y campanas, y sento las campanas, y veig barre le haites per 'lloquellas mans maicassas dels frares castigats.

Mes se enfocava y calla perque no puch huytar; ni 'n queda la espumosa perque la tinch tanta anyes de veure altra vegada.

una foça com los passats. [Oh Deu! Si 'ta veia posessin tornà à vintacinch anys!]

Y aquí tornantme 'l japo ab un tremol d'extrany, los braços va allargantme dientme l' adu adu. Y 'l segue avall corria corria cap al mar, los sos se no canterenc, sols en aquell instant s' oia la campana d' un convent no dia, y 'l marinarar del frares que à dintre, segonells, pregaven per la dinda de sos difunts companys, tot tremolant d'angunia per quan s' hi tornava.

JUANITO CATALÀ

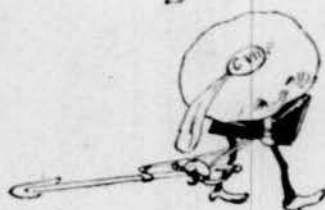
Dins del Hospici s' ha tirat daltabaix d' una finestra una velleia, contan que per certes fines sas *rebudas* d' aquellas germanas de la Caritat... ben entesa.

[Ah! la pobre vella ha mort, però ' rebent abans... tots los sacraments! segons ha dit lo Bruit.

Y escolti, gueto diari: en tots aquestos sacraments *rebuts* abans, 'hi abunda gaire lo de la Confirmació.

Com per aquí podriam treure 'l fil... Que diu, que 'ls tribunals ja ho han aclarit: Donchs ara ho veig més tèrbol que may. Però m' escamo y faio.

No los que aquestas tafaneries me donguesin lo disgust número 8 ab lo fiscal.

Tots los periòdichs carcas han celebrat ab gran escarallals la estocinada de frares del any 35.

Cap d' ells ha recordat los assassins à sanch freda portat à terme pels carlins, ni menos los assassins d' habit que tant s' han lluhit com à model de salvatjes e inhumans.

[Ah hipòcritas! Feu avuy de las vostras, que ja las trobarem algun dia totes plegadas!]

Un capellà de prop de Valencia s' entretenia també trevent los mals esperits...

Y resultà unas feligreas en estat interessant. Vamos, lo reverent no 'n treya de mals esperits.

Primer de tot ne posava. [Ah pillin! Aquest la sabia més llarga que 'l Romanyol.

Lo secretari del Papa, cardenal de la Rampolla, ha dirigit una circular als Nuncis (no 's que tocan la trompeta catòlics, tentlos à saber treball perdut) que 'l Papa encara anava fort en sa idea de voler lo poder temporal, que significa voler ser rey d' un bon tros d' Italia.

Y lo que son las cosas.

Jo me 'n alegro d' aquestas pretensions del Papa.

Es la millor manera de que se 'l papin los

reys, que en materia de poder tenen encara més carpanta que eil.

Y aquesta escombra del poble lo que tarda à ter dissipate de tots plegats!

Lo Crit de la Patria segueix callat com un mort respecte à la caritat evangelica del rector de San I. lorenç d' Hortons respecte al assumpte de La Tramontana.

Lo Bram patrioterò he tingut potser massa feyna à celebrar l' aniversari de la matansa de tocinos celestials, pera contentarnos.

Mano carcunda, aixó es una retirada massa vergonyosa.

[Ni la de Caldas!]

CANTARELLAS

Ayna l'orig lo mati, la rosa se ponet ara, lo mare son tendre fill y l' avay la pensala.

En lo camp brillan las flors y en l' camp las extralinas, y dintre de casa tova hi brilla sola la miseria.

ERNEST DE PALATROQUELL

XARADA

Segona prima primera, quan de tres segon avaya, que totlloren, callemar que ella la meya marca n' ara. Un jorn de Tot va venir y à dir ho va ferse mal, van portarla à un hospital y al poch rein va morir.

J. PRATS N.

LOGOGRIFO NUMERIC

1 2 3 4 5 6 7 = Nom de dona.
 1 2 3 4 5 = Id. id.
 1 2 3 4 = Id. id.
 1 2 3 = Animal.
 1 2 = Nom de dia.
 1 2 = Nom mascul.
 1 = Consonant.

J. G. M.

GEROGLIFICH

K H
 EIDDC
 AA A

J. MORET

SOLUCIONS

À LAS CARRILAS DEL NUMERO PASSEY

XARADA — Pivota.
 TROCA-LOCAR — Alcover.
 GEROGLIFICH — Per senyas en apuntador.

Barcelona — Tipografia LA ACADEMIA, Ronda de la Universitat, 6

DE SALLENT À IGUALADA
 Y VICE-VERSA

VIAJE MISTERIOS D' UN PASTOR Y UNA DONZELLA

Impresa ja la tercera edició d' aquest folletó rigurosament històric, se trobarà de venta al preu de UN RAL en los kioscos de la Rambla à Barcelona, y à fora à casa de tots los correspondents de LA TRAMONTANA.

LA REVOLUCIÓ

poema en tres cants
 original de

J. LLUNAS

Preu DOS rals